

Vastaus Antero Eerolan ja 15 muun valtuutetun aloitteeseen omaishoidon tukeen palautettava ylin maksuluokka

VD/4992/00.02.00.03/2021

TA/ML-L

Antero Eerola sekä 15 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Omaishoitajat tekevät koko yhteiskunnan kannalta inhimillisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti arvokasta työtä. Läheisen huolenpito, hoiva ja läheisyys mahdollistavat pitkäaikaissairaalle, vanhukselle tai vammaiselle henkilölle mahdollisuuden kotona asumiseen. Tätä ei välttämättä edes kodinomaisen palveluasuminen pysty tarjoamaan.

Omaishoitajien palkkio on osa omaishoidon tuen kokonaisuutta, johon kuuluvat myös hoidettavan palvelut, omaishoitajan vapaat sekä hänen hoitotehtäväänsä tukevat palvelut. Vantaalla omaishoidon korkein palkkioluokka on kuitenkin lopetettu joitain vuosia sitten.

Lakkauttamista perusteltiin sillä, että sen saajat tarvitsivat runsaasti muitakin palveluita, jolloin sen kohdentumista ei pidetty tarkoituksenmukaisena. Perustelu on outo, sillä Suomen muissa suurissa kaupungeissa Helsingissä, Espoossa, Turussa, Tampereella ja Oulussa on edelleen käytössä omaishoidon ylin palkkioluokka. Sama käytäntö on Vantaan lähikunnissa kuten Keravalla sekä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymässä, johon kuuluvat Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula.

Omaishoito koskee suurta joukkoa suomalaisia. Omaishoitajien liiton lukujen mukaan pääasiallisessa huolenpito- ja auttamisvastuussa on noin 350 000 henkeä. Kuntien kanssa varsinaisen omaishoitosopimuksen solmineita sopimushoitajia on lähes 50 000, joista noin 21 000 on työikäisiä. Tämä tarkoittaisi Vantaalla laskennallisesti noin paria tuhatta ihmistä.

Omaishoito säästää merkittäväällä tavalla julkisia varoja. Kunnallisalan kehittämissäätiön syyskuussa 2020 julkaiseman tutkimuksen mukaan vaihtoehtoisen hoidon ja muiden palveluiden kustannukset olisivat yksinomaan ikääntyneiden omaishoidettavien kohdalla noin 3,1 miljardia euroa.

Valtioneuvoston vuonna 2017 julkaiseman ”Omaishoitajien tarvitsemat tukitoimet tehtävässä selviämiseen” selvityksen mukaan yhden omaishoitosopimuksen lasketaan maksavan kunnalle noin 13 500 euroa vuodessa, kun mukaan lasketaan sekä omaishoidon palkkio että heidän saamansa palvelut. Vaihtoehtoisen hoidon ja hoivan kustannuksiksi arvioidaan 42 000–114 000 euroa vuodessa.

Kuntien tiukat määrärahat ovat kuitenkin omaishoitajien määrän kasvua, vaikka sitä laajentamalla ne voisivat säästää menoissaan. Omaishoitajilla on usein myös toimeentulo-ongelmia, jotka kohdistuvat ennen muuta nuoriin omaishoitajien perheisiin. Moni joutuu turvautumaan viimesijaiseksi turvaksi tarkoitettuun toimeentulotukeen.

Edellä olevan perusteella ja Vantaan kaupungin hallintosäännön 22. luvun 1. kohtaan viitaten, me allekirjoittaneet kaupunginvaltuutetut teemme seuraavan sisältöisen valtuustoaloitteen:

* Vantaa palauttaa omaishoidon palkkioon ylimmän, vaativamman hoitoluokan palkkion omaishoidon houkuttelevuuden parantamiseksi.

Kaupunginvaltuusto 10.5.2021 § 28

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunnan 22.8.2016 hyväksymän Omaishoidon tuen myöntämisperusteiden mukaisesti Vantaan vanhus- ja vammaispalveluissa myönnetään tällä hetkellä palkkioita kahdessa hoitoryhmässä. Omaishoidon tukea koskevan lain (2005/937, § 5) mukaan palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Tällä hetkellä Vantaan hoitopalkkioiden suuruus hoitoryhmässä 1 on 413,46 € kuukaudessa ja hoitoryhmässä 2 se on 826,92 € kuukaudessa.

Kolmas palkkioluokka poistettiin käytöstä Vantaalla sosiaali- ja terveyslautakunnan 15.2.2016 hyväksymällä Omaishoidon ohjeella 1.3.2016 lähtien. Tuolloin ohjetta päivitettiin omaishoidon vapaapäivien asiakasmaksua koskevan muutoksen vuoksi ja samalla päivitettiin tekstin kohtia mm. omaishoitajan velvollisuuksien osalta. Kolmas palkkioluokka asetti kodille ja omaishoitajalle huomattavan haasteellisen tehtävän ja vastuun mm. vaativat hoidolliset toimenpiteet, apuvälineet ja osaaminen huomioiden. Omaishoidon tuen saajien määrällisessä seurannassa oli nähtävissä, että kolmas luokka kosketti vain pientä osaa asukkaita. Kolmannen palkkioluokan poistumisen ei nähty heikentävän omaishoidon laatua, kun huomioitiin perheen saamat muut palvelut. Lakkautuspäätöksen jälkeen uusia kolmannen palkkioluokan päätöksiä ei enää tehty mutta sen jo saaneiden osalta palvelu jatkui ennallaan.

Taulukko 1. Omaishoidon tuen sopimusten lukumäärät Vantaalla vuosina 2010–2015.

	31.12.10	31.12.11	31.10.*12	31.12.*12	31.12.13	31.12.14	31.12.15
Hoitoryhmä 1	458	477	480	7	479	545	654
Hoitoryhmä 2	180	192	200	184	222	229	226
Hoitoryhmä 3	37	36	44	39	20	15	10
Yhteensä	675	705	724	230	721	789	890

* Vuonna 2012 Vantaalla irtisanottiin marraskuussa kaikki sopimukset ja muutettiin maksuja ja kriteereitä. Siksi taulukossa on esitetty kyseiseltä vuodelta sekä lokakuun että joulukuun lopun tilanne.

Nyt 15.07.2021 Vantaalla on 824 hoitoryhmän 1 ja 205 hoitoryhmän 2 omaishoidontuen sopimusta. Jos kolmas palkkioluokka otettaisiin käyttöön ennen sen lakkauttamista käytössä olleiden myöntämisen perusteiden mukaisesti, koskisi se arviolta 13 perhettä.

Omaishoitoperheitä tuetaan hoitopalkkion lisäksi Vantaalla monin eri tavoin. Lakisääteisiä tukitoimia ovat:

- hoitajan eläketurva kunnallisen viranhaltijan ja työntekijän eläkelain mukaisesti
- tapaturmavakuutuslain 57§:n mukainen vakuutus
- vapaapäiväoikeus 2–3 päivää/kk (vapaa voidaan järjestää päivätoiminnassa, perhehoidossa, sijaishoitajan toimeksiantosopimuksella hoidettavan kotona,

- lyhytaikaisessa hoiva-asumisessa/ tilapäishoidossa sekä palvelusetelillä kotiin ostettavaan palveluun tai hoiva-asumiseen)
- Omaishoidon perheille laadittavan laaja-alaisen hoito- ja palvelusuunnitelman mukainen (vanhuspalvelulaki) palveluohjaus ja muiden palvelujen antaminen asiakaskriteerien mukaisesti, esimerkiksi
    - kotona asumisen tukipalvelut: ateriapalvelu, siivouspalvelu, turvapalvelu
    - kotihoidon palvelut
    - kuntouttavan päivätoiminnan palvelut
  - Nimetty omatyöntekijä asiakasohjausyksikössä
  - Tarvittaessa järjestettävä ryhmämuotoinen valmennus ja koulutus omaishoitajan tehtävää varten
  - Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtävänsä tukevat tarvittavat sosiaali- ja terveyspalvelut

Lisäksi tuemme omaishoidon perheitä Vantaalla seuraavasti:

- Puhelinohjaus kaikille omaishoitajille asiakasohjauksen kautta arkisin virka-aikaan yhteys palveluohjaajaan erilaisten äkillisten asioiden selvittelemiseksi
- Lisävapaat tarvittaessa
- Akuuttitilanteiden hoito:
  - päivätoiminnan akuuttipaikat: lyhyt äkillinen tarve saada omaishoitajalle vapaata järjestyy kolmen päivätoimintakeskuksen ryhmissä
  - omaishoitajan äkillisesti sairastuttua, omaishoidettavan huolenpito ja hoiva toteutetaan joko kotihoidon palveluna tai lyhytaikaisen hoivan palveluna
- Vertaistukea yhteistyössä Pääkaupunkiseudun Omaiset ja Läheiset ry:n kanssa
- Puolivuosittain kotiin postitse Pääkaupunkiseudun Omaiset ja Läheiset ry:n toimintakalenteri ja senioriomaishoitajille monisektorisen verkoston toiminnan esite.
- Omaishoitajien maksuton uimahallin ja kuntosalin käyttö

Omaishoito on arvokasta ja sitovaa työtä ja siksikin hoitajalle on usein muu kuin rahallinen korvaus erityisen tärkeää. Tarvittavien palvelujen mahdollistama tuki tukee asiakkaan edun mukaista omaishoitoa ja omaishoitajan jaksamista.

Vantaata lukuun ottamatta muissa pääkaupunkiseudun kunnissa sekä Suomen 15 suurimmassa kunnassa on käytössä vähintään kolme omaishoidontuen palkkioluokkaa. Tampereella, Kouvolassa, Joensuussa, Hämeenlinnassa ja Vaasassa palkkioluokkia on neljä.

Myös Vantaalla aiemmin käytössä ollut kolmas palkkioluokka oli määritelty raskasta, ympärivuorokautista hoivaa tai sairaalatasoista hoitoa korvaavaksi kotona tapahtuvaksi hoidoksi. Palkkiota myönnettiin tilanteissa, joissa esimerkiksi omaiset tai läheiset ottivat pitkäaikaishoidossa olevan hoidettavan kotihoitoon, ja hoitaja jäi hoidon toteuttamisen vuoksi pois ansiotyöstä, eikä saanut muuta korvausta ansiotulon menetyksestä.

Kolmannen palkkioluokan uudelleen käyttöön ottaminen tarjoaisi tietyille vantaalaisille omaishoitajille korkeamman taloudellisen tuen ja voisi esimerkiksi antaa mahdollisuuden jäädä töistä pois. Nykyiset haasteet koulutettujen hoitajien saatavuudessa sekä ympärivuorokautisten hoivapaikkojen järjestämisessä ovat nostaneet esille tarpeen selvittää omaishoidontuen roolia vaihtoehtoisena palvelun toteuttamisen tapana tehostetun palveluasumisen sijaan. Vuoden 2022 talousarviossa ei ole esitetty määrärahavarausta kolmannen palkkioluokan käyttöönottoon. Kolmannen palkkioluokan omaishoidon

tuen myöntämisen perusteet tulisivat määriteltäviksi siten, että hoidettava täyttää tehostetun palveluasumisen kriteerit, ja palvelujen järjestämisen tapana omainen valitsee omaishoidon tuen.

Kustannuksia arvioitaessa on otettava huomioon ylimmän palkkioluokan palauttamisesta aiheutuvien suorien kustannuksien lisäksi myös omaishoidon lakisääteisten vapaiden järjestämisestä aiheutuvat lisäkustannukset. Kustannukset kolmannesta palkkioluokasta sisältäen lakisääteiset vapaapäivät olisivat vuodessa noin 24 000 euroa / asiakas (vapaapäivät laskettu raskaimman palvelun eli lyhytaikaishoidon mukaan), mutta laskennassa ei ole huomioitu muiden kotiin vietävien palvelujen laajempaa käyttöä. Vastaavasti tehostetun palveluasumisen kustannukset ovat vuodessa noin 55 000 euroa / asiakas (laskettu hinnalla 150e / vuorokausi). Tehostettua palveluasumista tarvitsevien palvelujen järjestämistapojen kustannusten vertailu on haasteellista, koska asiakkaiden tarpeet ovat yksilöllisiä. Joissain tapauksissa kotiin vietävät palvelut voivat jopa tulla kalliimmaksi.

Kolmannen palkkioluokan lisääminen vuonna 2022 edellyttäisi sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan talousarvioon muutoksia ja määrärahan lisäämistä ko. toimintoon sekä se tulisi huomioida myös asiakasohjauksen resurssoinnissa, sillä kolmannen palkkioluokan perheet tarvitsevat vahvan tuen omatyöntekijältä. Korotettu palkkioluokka saattaa lisätä palkkion suuruuden vuoksi myös hakemusten määrää, joita asiakasohjauksessa arvioidaan ja päätetään. Huomion arvoista omaishoidon tuen maksuluokkien ja myöntämisen perusteiden suunnittelussa on yhteistyö Keravan kanssa osana hyvinvointialueen valmistelua, vaikka vuonna 2022 jatketaan vielä Vantaalla hyväksytyjen perusteiden mukaisesti.

Taulukko 2. Omaishoidon tuen palkkioiden kuntavertailu vuonna 2021.

	VANTAA	KERAVA	HELSINKI	ESPOO	OULU
HOITORYHMÄ 1	413,46 €	413,45 €	454,98 €	454,70 €	413,46 €
HOITORYHMÄ 2	826,92 €	826,90 €	825,71 €	826,87 €	950,33 €
HOITORYHMÄ 3	-	1515,95 €	1789,39 €	1791,05 €	1655,85 €

Kaupunginhallitus 1.11.2021 § 18

Sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- antaa Antero Eerolalle ja 15 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Käsittely:

Kaupunginhallituksen jäsen Ville Karinen esitti asian palauttamista valmisteluun. Muutosesitys raukesi kannattamattomana.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginhallitus 15.11.2021 § 17

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Käsittely:

Asian käsittelyn aikana kaupunginvaltuuston jäsen Antero Eerola esitti jäsenen Jussi Saramon kannattamana asian palauttamista valmisteluun.

Puheenjohtaja totesi, että asiasta joudutaan äänestämään ja teki seuraavan äänestysesityksen: he, jotka kannattavat asian käsittelyn jatkamista, äänestävät jaa, ja he, jotka kannattavat asian palauttamista valmisteluun, äänestävät ei. Äänestysesitys hyväksyttiin.

Äänestyksessä annettiin 49 jaa-ääntä ja 16 ei-ääntä, joten puheenjohtaja totesi asian käsittelyn jatkuvan.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Merkittiin, että valtuustoryhmät jättivät seuraavan yhteisen pöytäkirjalausuman:

Ensi vuoden aikana tulee laatia selvitys omaishoidon tuen maksuluokista ja sen myöntämisen perusteista sekä hoitopalkkion suuruudesta ja tukitoimien laajuudesta siten, että linjaus palvelee Vantaa-Kerava hyvinvointialueen valmistelua. Tässä valmistelussa tulee arvioida myös omaishoidon 3. maksuluokka, mikä Keravalla on nyt käytössä.

Liite:

- allekirjoitettu Antero Eerolan ja 15 muun valtuutetun aloite omaishoidon tukeen palautettava ylin maksuluokka
- Äänestyspöytäkirja KV 15.11.2021 § 17

Muutoksenhakuohje: 2.1 Valituskielto

Lisätiedot:

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen, puh. 09 8392 0028,
etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi